

[Μέρος Δεύτερο] Αιρετικές Εξεγέρσεις & Κομμουνισμός τον 10^ο – 16^ο αιώνα

Το παρακάτω άρθρο που είναι χωρισμένο σε δύο μέρη είναι κείμενα που γράφτηκαν από δύο συντρόφους για την εκπομπή λόγου «Μνήμη & Εξέγερση», η οποία μεταδιδόταν από τον ελεύθερο, αυτό-οργανωμένο, ραδιοφωνικό σταθμό της Μυτιλήνης 105FM. Ένα ελεύθερο και αυτό-οργανωμένο διαδικτυακό μέσο που ξεκίνησε το 2009. Η εκπομπή ήταν μια προσπάθεια ανάδειξης και αναφοράς κάποιων ιστορικών γεγονότων που έχουν σχέση με τη ριζοσπαστική δραστηριότητα των κινημάτων “από τα κάτω”. Από τη μεριά μας συλλέξαμε υλικό (βλ. βιβλιογραφία) προσφέροντας από το μετερίζι μας όσα μπορούμε στον αγώνα για την κοινωνική χειραφέτηση, την αναρχία και τον κομμουνισμό.

Τα κείμενα για τις αιρετικές εξεγέρσεις στον μεσαίωνα είχαν καταφέρει να ολοκληρωθούν ως ενιαίο άρθρο αλλά δεν δημοσιεύτηκαν εκείνη την περίοδο. Έπειτα από κάποια χρόνια, θεωρήθηκε ότι αξίζει να κυκλοφορήσει και η απόπειρα πραγμάτωσης αυτού είναι αυτά τα άρθρα, με τίτλο “Αιρετικές Εξεγέρσεις & Κομμουνισμός τον 10^ο – 16^ο αιώνα”. Η δημοσίευση αυτού, πραγματοποιείται θέλοντας να κάνουμε μία εισαγωγή σε κάποιους από τους αγώνες του χθες, οι οποίοι προσέφεραν διαλεκτικά και εμπειρικά την συνέχεια για τους αγώνες του αύριο συμβάλλοντας στο στοίχημα της κοινωνικής και ταξικής χειραφέτησης.

Χρειάζεται γνώση που προέρχεται από προσωπική και συλλογική αναζήτηση ώστε να συνδυάζεται με τη δράση για να προσφέρει την επιθυμητή προσπάθεια ενός αποτελέσματος ικανό για την χειραφέτηση των καταπιεσμένων.

Από τις εξεγέρσεις του Μεσαίωνα μέχρι και σήμερα, η ιστορία ανέδειξε τα κοινωνικά επαναστατικά κινήματα ως τους κινητήριους μοχλούς αυτής και των κοινωνιών. Η ριζοσπαστικοποίηση τους συμπάραλινε καθεστώτα μέσα από τις αιματηρές συγκρούσεις, εξεγέρσεις και επαναστάσεις ενώ αποδόμησαν τους κοινωνικούς κανόνες οι οποίοι τους δέσμευαν μέσα στα κοινωνικά όρια που δρούσαν.

Εκπομπή «Μνήμη και Εξέγερση»

Θαβώρ - Θαβωρίτες

Το Θαβώρ ήταν μία πόλη που χτίστηκε σε ένα μεγάλο ύψωμα, δίπλα στον Ποταμό Luznic και το όνομα της το πήρε από το βιβλικό βουνό Θαβώρ της παλαιάς διαθήκης. Η πόλη ξεκίνησε ως ένας οικισμός υφαντουργών, όπου σιγά σιγά συγκέντρωσε ένα τεράστιο αριθμό χιλιαστών και για πάνω από πενήντα χρόνια αποτέλεσε το προπύργιο και το κύριο κέντρο της ριζοσπαστικής ομάδας των Χουσιτών.

Οι κάτοικοι της πόλη του Θαβώρ ονομάστηκαν Θαβωρίτες και πίστευαν ότι ο επίγειος βασιλιάς είναι άχρηστος και στην θέση του έπρεπε να υπάρχει ο θεός ως ο μόνος πραγματικός και επουράνιος βασιλιάς όλου του ανθρώπινου γένους. Η διακυβέρνηση των ανθρώπων θα έπρεπε να περάσει στα χέρια του λαού και όλοι οι πρίγκιπες, οι ευγενείς κι οι ιππότες έπρεπε να ξεριζωθούν σαν τα ζιζάνια και να εξαφανιστούν εντελώς. Εξαναγκασμοί, φόροι και πληρωμές, έπρεπε να πάψουν και όλοι οι νόμοι των πριγκίπων, των εθνών, των πόλεων και των χωρικών να καταργηθούν ως παρεμβάσεις των ανθρώπων. Στα εκκλησιαστικά θέματα, αναφέρονταν για την ισοπέδωση όλων των εκκλησιών, την απαγόρευση της Θεϊκής λατρείας στην εκκλησία, όπως και της κατασκευής ή απόδοσης λατρείας στις ιερές εικόνες. Επίσης είχαν δημιουργήσει αντί-ιεραρχικές δομές με βάση την κοινοκτημοσύνη πριν από την έναρξη των Χουσιτικών πολέμων. Δομές που υπήρχαν όταν η πόλη λειτουργούσε ως σημείο συνάντησης των χιλιαστών και πριν φτάσει στην μετέπειτα κομμουνιστική κοινωνική της οργάνωση.

Η οργάνωση των θαβωριτών στις πόλεις

Οι Θαβωρίτες κυριάρχησαν σε τρεις πόλεις το Θαβώρ, το Πίσεκ και την Βονιάν. Μέσα σ’ αυτές τις πόλεις είχαν διαμορφώσει ένα κοινό χώρο όπου ονομαζόταν κλωβός όπου εκεί δίνανε τα υλικά τους αγαθά στους «ελεγκτές» και στη συνέχεια κατανέμονταν όσο πιο δίκαια γινόταν στους

πολίτες. Αρκετές φορές οι πολίτες αντί για προϊόντα προσέφεραν χρήματα όπου φυλασσόταν στον κλωβό, λειτουργώντας ως ένα κοινό ταμείο της πόλης. Αυτά τα χρήματα χρησιμοποιούνταν ώστε να αγοράζονται επιπλέον προϊόντα ή προϊόντα που βρισκόντουσαν σε έλλειψη για όλη την κοινότητα. Παράλληλα ο παραδοσιακός τρόπος οργάνωσης της εργασίας, ήταν η κοινή οικογενειακή παραγωγή όπου κάλυπτε την υλική αυτάρκεια των μελών της και το περίσσειμα προσφερόταν στην κοινότητα.

Οι κλωβοί υπήρξαν εξαιρετικά επιτυχημένα παραδείγματα στην προσπάθεια για κοινωνική ισότητα μεταξύ των Θαβωριτών. Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα κάθε άνθρωπος είχε καλύψει κάθε υλική του ανάγκη, όμως η τότε τεχνολογία των μέσων παραγωγής δεν επαρκούσε για την διατήρηση των αγαθών για μεγάλο χρονικό διάστημα. Έτσι οι Θαβωρίτες στράφηκαν στα λάφυρα από λεηλασίες μοναστηριών, εκκλησιών, ευγενών αλλά και αντίπαλων πόλεων. Από ένα σημείο και έπειτα αυτή η τακτική έγινε η κυριότερη πηγή εσόδων και τους επέτρεψε να αναπτύξουν στο μέγιστο βαθμό τις θρησκευτικές, πολιτικές και εκπαιδευτικές τους δομές.

Ο αντικληρικισμός των Θαβωριτών είχε σαρώσει την καθολική αριστοκρατία των ιερέων και έδωσε στον κάθε άνθρωπο τη δυνατότητα να γίνει ιερέας. Αυτό το δικαίωμα παραχωρούταν μέσα από την εκλογή του από κάθε μέλος της κοινότητας και παρόλο που ο τίτλος αυτός ήταν θρησκευτικός είχε βαθιά πολιτικό χαρακτήρα. Το γεγονός αυτό προέκυπτε από τις ευθύνες των ιερέων, οι οποίες ήταν να οργανώνουν και να διαχειρίζονται τα διάφορα ιδρύματα της Αδελφότητας (των θαβωριτών) και να κανονίζουν τη σύνδεση μεταξύ των κοινοτήτων, όπως επίσης και τις σχέσεις αυτών με τον υπόλοιπο κόσμο. Επίσης, ένα απ' τα κύρια λειτουργήματα τους ήταν η διδασκαλία των παιδιών. Οι Θαβωρίτες έριξαν μεγάλο βάρος στη γενική και σωστή λαϊκή εκπαίδευση. Αυτό αποτέλεσε ένα απ' τα πιο έντονα χαρακτηριστικά τους που δεν συναντάται πουθενά αλλού εκείνη την εποχή.

Επίσης αξιοσημείωτη σε αυτή την περίπτωση είναι η στάση που είχαν στην σχέση μόρφωση - εργασία. Το χιλιαστικό αξίωμα της απόλυτης υλικής και θεσμικής ισότητας, έφερε τους μορφωμένους ανθρώπους στην χειρωνακτική εργασία των χωραφιών. Κάτι που μέχρι τότε οι πολύωρες χειρωνακτικές εργασίες των ανθρώπων που παρήγαγαν τον πλούτο, δεν τους επέτρεπε να τον διαθέσουν για την μόρφωση τους, έτσι άφηναν στις ανώτερες τάξεις με το προνόμιο του χρόνου την κατάκτηση της πνευματικής καλλιέργειας. Οι Θαβωρίτες θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι εφαρμόσαν στην πράξη τη Μαρξική θέση κατάργησης της πνευματικής και χειρωνακτικής εργασίας, τριακόσια χρόνια πριν καν διατυπωθεί.

Στρατιωτική οργάνωση

Το πολεμικό τους σύστημα ήταν γι' αυτούς πολύ μεγάλης σημασίας. Οι Θαβωρίτες που τόσο θαρραλέα κήρυξαν τον πόλεμο ενάντια στη συνολική άρχουσα τάξη, μπορούσαν να διατηρήσουν την ύπαρξή τους μόνο για όσο θα έμεναν ανίκητη στο πεδίο της μάχης. Έτσι μη γνωρίζοντας ούτε ειρήνη ούτε ανακωχή, βρίσκονταν συνέχεια σε μία ανοιχτή σύγκρουση με τις κυρίαρχες εξουσιαστικές δυνάμεις. Η κοινότητα των θαβωριτών δεν υπήρξε ποτέ ικανή να πραγματοποιήσει μία αποφασιστική νίκη, απέναντι στους εχθρούς της και να τους εξολοθρεύσει. Ο απομονωτισμός, οι πολύ ριζοσπαστικές -για την εποχή- απόψεις τους που δεν έβρισκαν έφορο έδαφος στον υπόλοιπο κόσμο και η έλλειψη των παραγωγικών τεχνικών που χρειαζόταν δεν επέτρεπε την μακρόχρονη ύπαρξη και διάδοση των ιδεών και του τρόπου οργάνωσης τους.

Ο Θαβωρίτικος στρατός ήταν ο πρώτος -απ' την πτώση της αρχαίας Ρώμης- που ήταν τακτικά οργανωμένος και δεν αποτελούνταν από μια απλή μάζα ανεκπαιδευτων πολεμιστών. Ήταν χωρισμένος σε διαφορετικά ένοπλα σώματα, τα οποία ήταν καλά εκπαιδευμένα σε ελιγμούς, ελεγχόμενος από ένα κεντρικό όργανο και εναρμονισμένους μεταξύ τους. Επίσης ήταν οι πρώτοι που χρησιμοποίησαν πυροβολικό με αποτελέσματα στο πεδίο της μάχης και αυτοί που τελειοποίησαν την τέχνη της προέλασης. Μόνο με τις ορμητικές τους αυτές προελάσεις, είχαν

επιφέρει πολλές φορές τη νίκη έναντι των δυσκίνητων στρατών των αντιπάλων τους. Όμως αν ο διαρκής πόλεμος στον οποίο οι Θαβωριτές είχαν εμπλακεί, συνέβαλε στη δόξα τους, τους οδήγησε επίσης και στον αφανισμό τους.

Η κούραση του κόσμου από τις συνεχείς μάχες, άρχισαν να αποθαρρύνουν μεγάλα κομμάτια των υποστηρικτών των Θαβωριτών, με την ταυτόχρονη σύγκρουση και τον αφανισμό των Αδαμιτών (μιας σέκτας που υποστήριζε τον αφανισμό της ατομικής ιδιοκτησίας, οποιασδήποτε ανθρώπινης εξουσίας και της οικογένειας) άνοιξε ένα μεγάλο ρήγμα στις τάξεις των θαβωριτών. Επίσης ο πλούτος που άρχισε να ρέει, έκανε πολλούς κατοίκους να ιδιωτεύουν και να απομακρυνθούν από τα αρχικά ιδανικά που είχαν διαμορφώσει το κίνημα. Η πρώτη ομάδα των Θαβωριτών που είχε γεννήσει το κίνημα με το πείσμα και την αταλάντευτη αποφασιστικότητα της είχε εκλείψει και η δεύτερη υπήρξε πολύ λιγότερο ιδεαλίστρια και μαχητική. Τέλος σημαντική επισήμανση ήταν η συνεργασία μιας άλλης Χουσίτικης ομάδας, αυτή των Ουλτρακιστών (το Χουσίτικο κίνημα, όπως αναφερθήκαμε παραπάνω ήταν ένας συνασπισμός της αριστοκρατίας και των τεχνιτών από τη περιοχή της Πράγας) που υποστήριξε την παπική εξουσία (στις μηχανορραφίες της και τις πέντε σταυροφορίες που εξαπέλυσε) και πρόσφερε πολεμική-οικονομική βοήθεια για την κατάπιξη του κοινωνικού πειράματος των Θαβωριτών. Σε αντάλλαγμα τους παραχωρήθηκε η ιδιοκτησία και η εκμετάλλευση των κτημάτων της καθολικής εκκλησίας.

Το τέλος της κυριαρχίας των θαβωριτών έρχεται με την ήττα του Λιπάρν το 1434. Σ' αυτή τη μάχη δεκατρείς από τους δεκαοκτώ χιλιάδες Θαβωριτές στρατιώτες δολοφονούνται βάνουσα. Από εκεί και έπειτα χάνουν κάθε αξίωση στην περιοχή της Βοημίας ενώ δύο χρόνια μετά συνάπτουν ειρήνη με μόνο αίτημα την ανεξαρτησία της πόλης του Θαβώρ. Η πόλη για χρόνια συνέχισε να κατοικείται αλλά όπως μας πληροφορούν οι σύγχρονοι ιστοριογράφοι, ήταν πλέον μια άλλη πόλη.

«Αυτός ο κόσμος κατέχει άφθονα κι ακριβά οικιακά είδη και πλούτο ασυνήθιστο, αφού έχουν συγκεντρώσει σ' ένα μέρος λάφυρα από πολλά έθνη. Επιθύμησαν κάποτε να ζήσουν σε όλα τα πράγματα σύμφωνα με τις αρχές της πρώτης Εκκλησίας, έχοντας όλα τα υπάρχοντά τους κοινά, με τον ένα ν' αποκαλεί τον άλλο αδερφό κι ότι έλειπε από κάποιον, του το πρόσφεραν οι υπόλοιποι. Τώρα όμως, ο καθένας ζει μονάχα για τον εαυτό του και κάποιοι πεινάνε, ενώ άλλοι γλεντοκοπάνε [alius quidem esurit, alius autem ebrius est]. Σύντομη ήταν η φλόγα της αγάπης για τον πλησίον, βραχύβια η μίμηση [της Αποστολικής κοινότητας]... Οι Θαβωριτές λήστευαν τις περιουσίες των ξένων κι ότι απέκτησαν με τη βία, έγινε κοινό κτήμα [haec tantum in commune dederunt]. Δεν μπόρεσαν όμως να διατηρήσουν αυτή την κατάσταση των πραγμάτων. Όλοι έχουν κιόλας παραδοθεί στην απληστία και καθώς δεν μπορούν να ληστεύουν όπως παλιά, παρηκμασμένοι και υπό το φόβο του γείτονά τους, αδράχνουν ότι μπορούν απ' τα κέρδη του εμπορίου [lucris inhiant mercaturae], έχοντας παραδοθεί στις πιο ποταπές ασχολίες. Υπάρχουν 4.000 άνθρωποι στην πόλη ικανοί να φέρουν όπλα αλλά έχουν γίνει τεχνίτες και κατά το μεγαλύτερο μέρος κερδίζουν τα προς το ζην υφαίνοντας το μαλλί [lana ac tela ex magna parte victum quaerentes], κι έτσι, είναι άχρηστοι στον πόλεμο».

Αινείας Σύλβιος γράμμα προς Καρδινάλιο Carvajal

Αναβαπτιστές, Thomas Mintzer και ο πόλεμος των χωρικών

Αναβαπτιστές και Θρησκευτική Ιδεολογία

Οι Αναβαπτιστές εμφανίστηκαν στο πρώτο μισό του 16^{ου} αιώνα και ανήκαν στην ριζοσπαστική μεταρρύθμιση (Επιστροφή στην απλότητα και την πνευματικότητα της πρώτης Χριστιανικής εκκλησίας). Κατά κύριο λόγο, το κίνημα των αναβαπτιστών ήταν μια θρησκευτική κίνηση που έδρασε κατά της επίσημης εκκλησίας, αλλά είχε πολλά στοιχεία ενός κοινωνικού κινήματος. Ηγετική μορφή και καθοριστικό ρόλο έπαιξε ο Thomas Mintzer που ήταν μαθητής και φίλος του Λουθήρου και ηγήθηκε στις εξεγέρσεις που μετονομάστηκαν Πόλεμος των Χωρικών.

Σαν θρησκευτική κίνηση οι Αναβαπτιστές υποστήριζαν ένα πλαίσιο θέσεων που ερχόταν σε ρήξη με την τότε εκκλησία και είχε ριζοσπαστικά θρησκευτικά χαρακτηριστικά. Δεχόντουσαν την ελεύθερη βούληση, υιοθετούσαν τον Χιλιασμό, πίστευαν στην άμεση επικοινωνία με τον Θεό (Δηλαδή χωρίς ειδικούς τρόπους λατρείας και διάφορους «εκπροσώπους» του), υποστήριζαν τις ελεύθερες σεξουαλικές σχέσεις και εναντιώνονταν στο θεσμό του γάμου. Κύρια χαρακτηριστικά τους ήταν ότι δεν αποδέχονταν το νηπιοβαπτισμό, κήρυτταν την ανάγκη να ξανά βαπτιστούν οι πιστοί, πίστευαν στην ιδέα της κοινοκτημοσύνης ανάμεσα στα μέλη τους (τα πάντα κοινά, επίσης κύριο κομμουνιστικό χαρακτηριστικό) και δεν δεχόντουσαν καμία ατομική ιδιοκτησία (κάποιες άλλες σέκτες πίστευαν στην κοινοκτημοσύνη έως ενός σημείου και δεχόντουσαν την ατομική ιδιοκτησία).

Ο Thomas Mintzer και ο πόλεμος των χωρικών

Πριν αναφερθούμε στο πόλεμο των χωρικών, πρέπει να πούμε δύο λόγια για τον Thomas Mintzer. Γεννήθηκε στο Στόλμπεργκ το 1490 ή το 1493 και σπούδασε τα πανεπιστήμια της Λειψίας και της Φρανκφούρτης. Ασπαζόταν τη διδασκαλία του Λουθήρου και είχαν στενές σχέσεις. Λόγω των επαναστατικών του ιδεών υπήρξε διάσπαση μεταξύ τους και ο Λούθηρος των κατηγορήσε για βίαιες ενέργειες. Η βαθιά ρήξη με τους Λουθηρανικούς ήρθε το 1522 με την θεωρία του Thomas Mintzer για την κοινωνικοπολιτική προσέγγιση στη μεταρρύθμιση. Γενικά οι Πληροφορίες για τον Thomas Mintzer είναι λίγες και μόνο ο Μελάγχθωνας (τότε ιστορικός) έχει πει κάποια πράγματα αλλά με πολλές ανακρίβειες λόγω του αντικειμενισμού του επιστήμονα. Γι' αυτό πληροφορίες για τον θάνατο του δεν υπάρχουν ακριβείς. Ο Thomas Mintzer ήταν η ηγετική μορφή του Αναβαπτιστικού Κινήματος.

Γύρω στα 1522 με 1525 η αύξηση της παραγωγής και του εμπορίου, η ανάπτυξη του κεφαλαίου και η οικονομική ελίτ, συνάπτει μία συμμαχία με την εξουσία των πριγκίπων καθώς το κεφάλαιο χρειάζεται μια ισχυρή κυβέρνηση. Έτσι οι οικονομικές ελίτ ενισχύουν με το πούγκι τους τους πρίγκιπες στις συγκρούσεις με τον εξεγερμένο κόσμο. Στη Κεντρική και στη Νοτιοδυτική Γερμανία (όπου άρχισε ο πόλεμος των χωρικών) έχουμε μια σειρά από μέτρα, όπως ήταν η εφαρμογή του απολυταρχικού ρωμαϊκού δικαίου στη θέση του κατά τόπους εθιμικού δικαίου και η αύξηση των φόρων και της δεκάτης. Για αυτά τα μέτρα υπεύθυνη είναι οι ηγεμόνες που είχαν κτήματα σε απομακρυσμένες τοποθεσίες παρά η ντόπια κατώτερη αριστοκρατία. Με την αρχή της εξέγερσης, παρατηρούμε την ένωση των αγροτών με την χρεοκοπημένοι πλέον κατώτερη αριστοκρατία και τα χαμηλά στρώματα των πόλεων.

Η εξέγερση είχε κανονιστεί να ξεσπάσει σε όλα τα σημεία την ίδια μέρα (όπως έγινε στο πόλεμο των χωρικών στην Αγγλία το 1381) στις 2 Απρίλη. Ήταν καλά οργανωμένη, αλλά λόγω της ανυπομονησίας των επαναστατών ξεκινά νωρίτερα σε κάποια σημεία. Παρά όλη την επίγνωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης από τους πρίγκιπες και την προετοιμασία τους για ένα πιθανό ξέσπασμα, η έκρηξη της εξέγερσης τους αιφνιδίασε και έτσι αποκτούν οι εξεγερμένοι ένα μεγάλο πλεονέκτημα. Η εξέγερση εξαπλώνεται στη Θουριγγία, στο Μινχάουζεν, στο Μάνσφιλντ, στο Φρανκενχάουζεν και στην υπόλοιπη Σαξονία. Ο Thomas Mintzer πάει από νωρίς στο Μινχάουζεν, ένα από τα προπύργια των εξεγερμένων για να ηγηθεί σωματικά και πνευματικά της εξέγερσης. Λόγω της επιμονής των χωρικών και όχι μόνο, το συμβούλιο του Μινχάουζεν (ανώτατη εξουσία στην περιοχή) καταρρέει και μαζί του κάθε μορφή εξουσίας. Εγκαθιδρύετε η κομμούνα του Μινχάουζεν που κρατά 2 μήνες (17 Μαρτίου – 25 Μαΐου 1524). Από εκεί και πέρα μετά την κατάρρευση της κομμούνας, ο αγώνας συνεχίζεται στη Θουριγγία και το Μάνσφιλντ όπου οι μεταλλωρύχοι επαναστατούν υπό τις επιστολές που έστειλε ο Thomas Mintzer, αλλά αποτυγχάνουν.

Εκείνη την εποχή υπήρχε μια κατακερματισμένη αυτοκρατορία που οδήγησε στο μειονέκτημα του να μην έχουν ένα ενιαίο μέτωπο και να ενωθούν σ' ένα κίνημα εξεγέρσεων. Σε συνδυασμό με αυτό, τα χαμηλά στρώματα και οι χωρικοί δεν είχαν την κατάλληλη παιδεία και μόρφωση και έτσι χειραγωγούνταν εύκολα από τους ευγενείς οι οποίοι τους έπεισαν να αφήσουν τα όπλα. Η τελευταία εστία αντίστασης, στην οποία κατέφθασε και ο Thomas Mintzer ήταν το Φρανκενχάουζεν (1524-1525). Έξω από τα τείχη της πόλης είχαν παραταχθεί 8.000 χωρικοί, φτωχά εξοπλισμένοι και ανοργάνωτοι ενώ από την άλλη 8.000 περίπου στρατιώτες μισθοφόροι άρτια εξοπλισμένοι και με κανόνια. Σ' αυτή τη μάχη σφαγιάστηκαν 6.000 εξεγερμένοι ενώ οι απώλειες των πριγκίπων (ενωμένοι οι πρίγκιπες) μη άξια αναφοράς. Ο Thomas Mintzer πιάστηκε, βασανίστηκε και υπό κάποιες άγνωστες συνθήκες πέθανε. Στους πρίγκιπες που δεν τους έφτανε μόνο η νίκη, άρχισαν ένα κύμα καταστολής στην κεντρική και Νοτιοδυτική Γερμανία. Στο τέλος του πόλεμου των χωρικών και της καταστολής που ακολούθησε υπολογίζεται ότι υπήρχαν 100.000 νεκροί από πλευράς των εξεγερμένων. Έτσι μαζί με το τέλος της επανάστασης στο Φρανκενχάουζεν, έχουμε το τέλος του Thomas Mintzer και των εξεγέρσεων.

Μετά τον Πόλεμο των Χωρικών

Αφού τελείωσε ο πόλεμος των χωρικών και άφησε πίσω του 100.000 νεκρούς οι Αναβαπτιστές, που είχαν πάρει μέρος σ' αυτόν, περίμεναν μια σκληρή και συνολική καταστολή πάνω τους, κάτι το οποίο δεν έγινε σε όλα τα μέρη που δραστηριοποιούνταν. Εκείνη την εποχή υπήρχε μια κατακερματισμένη Γερμανική Αυτοκρατορία, που δυσκόλεψε την ενοποίηση όλων των επαναστατικών τμημάτων σ' ένα ενιαίο κίνημα, αλλά ταυτόχρονα ελάττωσε και την ενέργεια του αντιδραστικού χτυπήματος που δεν κινήθηκε ενιαία σ' όλες αυτές τις τάξεις, ούτε με την ίδια δύναμη. Έτσι, στη Νότια Γερμανία, στην Ολλανδία και στην Μοραβία με τον Μοραβό Hut (1528) και με τον Ολλανδό Hoffman (1529 – 1530), και οι δύο μαθητές του Thomas Mintzer, έχουμε την ενδυνάμωση του κινήματος υπό κάποιες ευνοϊκές συνθήκες.

Η Κομμούνα του Μύνστερ

Η ενδυνάμωση του κινήματος συνεχίζεται μέχρι και την χρονιά 1533. Ίσως το σημαντικότερο έτος για τους Αναβαπτιστές. Τότε έχουμε την δημιουργία της Κομμούνας του Μύνστερ ή "Νέα Ιερουσαλήμ" από τον μαθητή του Hoffman, Γιάν Μάτις. Στο Μύνστερ λόγω των κοινωνικών συνθηκών που επικρατούσαν, οι αναβαπτιστές είχαν μεγάλη απήχηση. Ο δήμαρχος Hermann Tillbeck αν και ευγενής, ήταν βαθιά δημοκράτης και άφησε χώρο στους αναβαπτιστές να ισχυροποιηθούν. Συγχρόνως οι φτωχοί άρχισαν να αμφισβητούν τις αρχές και τις συντεχνίες τόσο ώστε οι αναβαπτιστές να βγαίνουν και να κηρύττουν φανερά μέσα στην πόλη το

λόγο τους. Εν τέλει είχαν τόση δύναμη που κάποια στιγμή η πόλη τους άνηκε και διώχθηκαν οι ευγενείς, οι προτεστάντες, οι αριστοκράτες και οι έμποροι. Κατέφθαναν στη πόλη αναβαπτιστές που ήταν κνηνημένοι για καταφύγιο από όλη την Γερμανία. Εκεί δημιούργησαν αποθήκες με ρούχα, έπιπλα, τρόφιμα και όπλα όπου ο καθένας έπαιρνε ότι ήθελε στα πλαίσια της κοινοκτημοσύνης. Επίσης στην πόλη του Μύνστερ επικράτησε η ελευθερία των σχέσεων, οι ιδιωτικές ιδιοκτησίες απαλλοτριώθηκαν και κηρύχθηκε ένα αταξικό βασίλειο του Θεού. Αυτό όμως δεν κράτησε πολύ, καθώς μισθοφόροι της καθολικής εκκλησίας περικύκλωσαν στις 10 Φεβρουαρίου τη πόλη και μέσα από προδοσίες και σφοδρές οδομαχίες αποδυναμώθηκε το κίνημα, ενώ στα οδοφράγματα πέθανε ο Γιάν Μάτις. Παρ' όλα αυτά η πόλη δεν έπεσε. Μετά την οπισθοχώρηση του στρατού, τα ηνία αναλαμβάνει Ο Ιωάννης του Λέϋντεν. Τρελαμένος από την εξουσία θέσπισε νόμους, κατάργησε το χρήμα, θέσπισε την θανατική ποινή ακόμα και για κλοπή. Είχε μια πλούσια ζωή σε σχέση με τους «αδελφούς» του και κυριαρχούσε ουσιαστικά με την τρομοκρατία. Με την προδοσία των αρχών από τον Ιωάννη του Λέϋντεν αποδυναμώνεται το κίνημα το οποίο φτάνει στο τέλος του με την κατάρρευση της κομμούνας του Μύνστερ το 1535 και τον απαγχονισμό του Ιωάννη του Λέϋντεν.

Η ουτοπία του Τόμας Μουρ

Ο Τόμας Μουρ υπήρξε φιλόλογος, πολιτικός και μοναχός, ασχολήθηκε με τη συγγραφή της Ουτοπίας (1515 μ. Χ) όπου αποτελεί το πιο γνωστό από τα έργα του. Ο τίτλος του βιβλίου υπήρξε λογοπαίγνιο που προέρχεται από τη λέξη τόπος και το στερητικό – α που σημαίνει έναν τόπο που δεν υπάρχει. Στην «Ουτοπία» του Μουρ αντιπαραβάλλει την κοινωνική ζωή των Χριστιανών - ευρωπαϊκών κρατών με την τέλεια δομημένη κοινωνία ενός φανταστικού μη χριστιανικού νησιού. Μία κοινωνία που υπάρχει με γνώμονα την αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων, χωρίς ατομική ιδιοκτησία και χωρίς ανθρώπινη εκμετάλλευση.

Αναφορά στο έργο

Το νησί Ουτοπία πήρε το όνομά του από τον ιδρυτή της, Ούτοπου και ήταν μία χερσόνησος όπου αποσπάστηκε από το χερσαίο τμήμα εξαιτίας μίας μεγάλης τάφρου που έφτιαξαν οι κάτοικοι με προτροπή του ιδρυτή της. Στο νησί υπήρχαν 54 πόλεις, κάθε πόλη χωριζόταν σε τέσσερα διοικητικά μέρη και πρωτεύουσα του νησιού είναι η Αμαροτό. Η πρωτεύουσα είναι τοποθετημένη στο κέντρο του νησιού, δίνοντας την αίσθηση συγκεντρωτικού πολιτικού σχήματος, σε ένα νησί ημισελήνου. Σε κάθε πόλη υπήρχαν περίπου έξι χιλιάδες νοικοκυριά με 10 - 16 ενήλικες σε κάθε ένα από αυτά, δίνοντας μας μία πολύ πιο ευρεία και κοινοβιακή έννοια από την παραδοσιακή πυρηνική οικογένεια που συμπεριλαμβάνει και τους παππούδες. Τα νοικοκυριά οργανώνονται μεταξύ τους για να εκλέξουν ένα φύλαρχο, κάθε αρχιφύλαρχος εκλέγεται από δέκα φυλάρχους και τους διοικεί, οι διακόσοι αρχιφύλαρχοι συγκροτούν ένα συμβούλιο που εκλέγει τον εκάστοτε πρίγκιπα της πόλης όπου διοικεί ισόβια αλλά μπορεί να χάσει το αξίωμα του αν κατηγορηθεί για τυρρηνική διακυβέρνηση απέναντι στους πολίτες. Ο αριθμός των πόλεων και των νοικοκυριών παραμένει σταθερός με την μετατόπιση του πλεονάζοντος πληθυσμού, σε άλλες πόλεις ή νοικοκυριά ή σε αποικίες στην απέναντι ακτή. Κάθε νοικοκυριό αλλάζει κάθε δέκα χρόνια οικία και η πολιτεία είναι ανοιχτή σε κάθε μετανάστη από την ηπειρωτική χώρα που επιθυμεί να κατοικήσει στην Ουτοπία και δεν του επιβάλλεται κανένας διαχωρισμός είτε στην διαμονή του ή στη διαβίωση του. Επίσης έχει το δικαίωμα να φύγει όποτε το επιθυμεί. Στην Ουτοπία η ιδιοκτησία είναι κοινωνική και δεν υπάρχει η έννοια της ατομικής κατοχής ανάμεσα στους πολίτες, έτσι όλοι διαλέγουν τα προϊόντα που επιθυμούν από τις ορθάνοικτες και χωρίς κλειδαριές αποθήκες που υπάρχουν. Η αγροτική καλλιέργεια είναι η σημαντικότερη ασχολία της πολιτείας. Κάθε κάτοικος της ουτοπίας πρέπει να εργαστεί σε αυτή για ένα χρονικό διάστημα και να παραμείνει στην ύπαιθρο για δύο χρόνια, χωρίς να υπάρχει εργασιακός διαχωρισμός μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παράλληλα με αυτό, κάθε πολίτης εκτός από αγρότης – αγρότισσα μαθαίνει και μία άλλη από τις ουσιώδεις εργασίες όπως η ύφανση,

κατασκευή κτηρίων, ταπητουργεία και μεταλλοτεχνία. Ανάμεσα στους πολίτες υπάρχει μία σκόπιμη απλότητα όσον αφορά τον τρόπο διαβίωσης, για παράδειγμα όλοι φορούν το ίδιο τύπο απλού ρούχο χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα απόκτησης πιο εκλεπτυσμένων υφασμάτων. Η ανεργία είναι άγνωστη λέξη και η αεργία θεωρείται απαράδεκτη, καθώς κάθε ικανός πολίτης έχει την υποχρέωση να δουλέψει, αλλά οι ώρες εργασίας δεν είναι προκαθορισμένες, με τους περισσότερους να δουλεύουν έξι ώρες και αρκετούς να επιλέγουν ακόμα περισσότερες ώρες. Η παιδεία είναι δημόσια και προσφέρεται σε κάθε κάτοικο της ουτοπίας, καθώς θεωρείται σημαντικό όλοι οι πολίτες να αποκτούν κατά την διάρκεια της ζωής τους πολύπλευρη γνώση. Η βασική εκπαίδευση είναι αυτή κατά την οποία τα άτομα ανάλογα με την πολυμάθεια και τον χαρακτήρα τους, διαλέγονται για τις θέσεις των ιερέων και των δημοτικών αξιωματούχων. Αυτές οι θέσεις βγαίνουν από το πεδίο εκλογής των πολιτών καθώς θεωρούνται απλά «γραφειοκρατικές» και διαχωρίζονται από το πολιτικό χώρο.

Ακόμα όμως και μέσα σε αυτή την ελεύθερη πολιτεία, τουλάχιστον για τα μεσαιωνικά πρότυπα, συνυπάρχει μαζί με τον πολίτη και ο δούλος. Οι δούλοι συνήθως δουλεύουν δύο – δύο σε κάθε νοικοκυριό κάνοντας τις πιο απαξιοτικές δουλειές έχοντας δεμένο στο πόδι τους αλυσίδες με μία μπάλα από χρυσό που συμβολίζει τον πλούτο της ουτοπίας και λειτουργεί σαν ανασταλτικός παράγοντας στο να κλέψει κάτι. Οι δούλοι πέφτουν σε αυτή τη κατάσταση όταν έχουν πιαστεί να κάνουν μία εγκληματική πράξη ή είναι από άλλες περιοχές, ενώ περιστασιακά κερδίζουν την ελευθερία τους λόγω καλής διαγωγής. Κάποιες καινοτομίες για την εποχή ήταν τα δωρεάν δημοτικά νοσοκομεία, η δυνατότητα του γάμου στους ιερείς και τις ιέρειες, του διαζυγίου αλλά και η ευθανασία που γίνεται επιτρεπτή από την πολιτεία. Παράλληλα με αυτά όμως ισχύουν και απαγορεύσεις όπως για παράδειγμα η μοιχεία που τιμωρείται με εκδούλευση και η προγαμιαία σχέση που τιμωρείται με απαγόρευση γάμου. Τα γεύματα είναι κοινά και κάθε πολίτης σιτίζεται σε δημοτικές αίθουσες φαγητού, πράγμα που σημαίνει ότι όλοι τρώνε ίση ποιότητα τροφής αν και στους γηραιότερους και τους αξιωματούχους προσφέρεται καλύτερη τροφή. Η μετακίνηση εντός του νησιού επιτρέπεται μόνο με διαβατήριο που χορηγεί η πολιτεία, ενώ η συνεχής παράβαση αυτού του κανόνα οδηγούσε στην σκλαβιά. Ο νόμος είναι αρκετά απλός, ώστε όλοι οι κάτοικοι να γνωρίζουν αυτά που αναφέρει. Σκοπός αυτού είναι να εκλείπει το επάγγελμα του δικηγόρου μίας και δεν υπάρχει η άγνοια σχετικά με το τι είναι καλό ή κακό από μέρους της πολιτείας.

Στην ουτοπία υπάρχει ανεξιθρησκία, μπορεί ο χριστιανισμός να κυριαρχεί και η ανοχή των άλλων θρησκειών να γίνεται από μία καθολική προσευχή, αλλά ο διαχωρισμός μεταξύ τους υπάρχει και έτσι συνυπάρχουν μονοθεϊστές, οπαδοί της λατρείας του ήλιου, των προγόνων, της γης και του φεγγαριού. Μία ειδική κατηγορία είναι οι άθεοι που παρόλο που δεν διώκονται, θεωρούνται ως άτομα που μπορούν να διαταράξουν τους νόμους και τους κοινωνικούς κανόνες που κυριαρχούν. Η έλλειψη από μέρους τους ενός μεταφυσικού τιμωρού τους κάνει επίφοβους ως προς την ηθική τους.

Ομοιότητες μεταξύ ουτοπίας και μεσαιωνικών κινημάτων

Η ημερομηνία που γράφτηκε το έργο συμπίπτει με το τέλος μίας μακράς παράδοσης επαναστάσεων που σχετίστηκαν με τις θρησκευτικές αιρέσεις και τους εξεγερμένους χωρικούς της δυτικής Ευρώπης. Είναι η εποχή που ο θρησκευτικός χαρακτήρας της γηραιάς ηπείρου που επέβαλε μια δογματική καταπιεστική νόρμα, υποχωρεί ανοίγοντας τον δρόμο για την αναγεννησιακή σκέψη και λογική που κάνει την εμφάνιση της πρώτα στον καλλιτεχνικό και πολιτικό πεδίο. Ο συγγραφέας του έργου δεν είχε κάποια ταξική σχέση με τους χωρικούς και τους εργάτες που τάραξαν την Ευρώπη καθ' όλη τη διάρκεια του μεσαίωνα και η τριβή τους ήταν κυρίως πλατωνική και η σκοπιά θέασης του θέματος ουμανιστική. Παρ' όλα αυτά εμφανίζει κάποιες σημαντικές ταυτοποιήσεις με τις πιο επίκαιρες και ριζοσπαστικές θέσεις που εκφράστηκαν από τους εξεγερμένους, δημιουργώντας μία συνέχεια στην πολιτική αναφορά αυτών των αιτημάτων. Κάποια από τα μέρη που ήρθαν σε πλήρη ταύτιση η ουτοπία με τους μεσαιωνικούς επαναστάτες είναι:

1. Η πλήρης κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας, μίας θέσης πράγματι πρωταρχική στους αιρετικούς χιλιαστές του μεσαίωνα οι οποίοι θεωρούσαν αμαρτία την εκμετάλλευση και τον διαχωρισμό που απορρέει από αυτή. Αντίστοιχα στην ουτοπία διαπιστώνουμε μία αντίστοιχη προσέγγιση όπου προς χάριν της πλήρους ισότητας των πολιτών η ιδιοκτησία κοινωνικοποιείται.
2. Η αποστροφή προς το χρήμα, είτε στην μία είτε στην άλλη, το χρήμα είναι ένα μέσω πλουτισμού και διαφθοράς. Για τους αιρετικούς διατάρασε την θεία ισορροπία που είχε διαμορφώσει ο θεός στην γη, μίας και ήταν ανθρώπινο κατασκεύασμα, παροδικό και φθαρτό, ενώ διαμόρφωνε ανισότητες μεταξύ των ανθρώπων. Από την μεριά της ουτοπίας το χρήμα έχει μεγάλο πολιτικό και κοινωνικό κόστος αφού μπορεί να καταστρέψει τον θεμελιώδη κανόνα της πλήρους ισότητας και να προκαλέσει την ιδιώτευση από μέρους των πολιτών.
3. Η εκλογή των κοσμικών και θρησκευτικών οργάνων από τους κατοίκους, ήταν ένα αίτημα ιδιαίτερα σημαντικό για τους μεσαιωνικούς επαναστάτες που το θέτανε μέσα από τα πλαίσια του αυτοδιοικήτου της κοινότητας τους, του αντί-παπισμού που τους διέκρινε και της άρνησης κάθε εξουσίας πλην του θεού. Στην ουτοπία η εκλογή τους από τους πολίτες ήταν ουσιαστική πολιτική πράξη που διασφάλιζε το αυτοδιοίκητο της πολιτείας, από την εκλογή των φύλαρχων μέχρι του πρίγκιπα που αν και κατέχει βασιλικό τίτλο και δια βίου εξουσία, πολύ εύκολα καθαιρείται αν αποφασίσει να δράσει καταπιεστικά.
4. Η ουσιαστική ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι αιρετικοί ήταν αυτοί που προχώρησαν πρώτοι, επικαλούμενοι το επιχείρημα του ίδιου δημιουργού, το δικαίωμα του διαζυγίου και της ιεροσύνης και έφτασε μέχρι την κατάργηση της μονογαμίας και του θεσμού του γάμου. Η ουτοπία έφερε την νομική ισότητα μεταξύ των δύο φύλων, στον εργασιακό τομέα, στον πολιτικό και θρησκευτικό, αλλά και στον στρατιωτικό.
5. Η θρησκευτική ισότητα και ανοχή γινόταν αντιληπτά μέσα από τη χριστιανική θρησκεία όσον αφορά τους αιρετικούς και έτσι η διαφοροποίηση και η συνύπαρξη άλλων θρησκευτικών τάσεων μέσα στις κοινότητες τους ήταν κανόνας. Το ίδιο συμβαίνει και στην ουτοπία που αποδέχεται τις διαφορετικές θρησκείες ως ηθικούς κώδικες διατήρησης των νόμων και της κοινωνικής κατάστασης. Όμως και στις δύο υπάρχει μία πολύ αυστηρή και πολλές φορές βίαιη συμπεριφορά απέναντι σε αυτούς που θεωρούν και ορίζουν ως άθεους, οι μεν ποιο ριζοσπάστες αιρετικοί επιθυμούσαν των αφανισμό τους, οι δε κάτοικοι της ουτοπίας τους θεωρούν αρκετά επικίνδυνους απέναντι στην υπακοή των νόμων και προσπαθούν να τους προσηλυτίσουν.
6. Η κοινοβιακή ζωή όπου οι περισσότεροι αιρετικοί χιλιαστές του μεσαίωνα είχαν προχωρήσει στην κατάργηση θεμελιωδών θεσμών όπως του γάμου. Αυτό οδήγησε στην εξάλειψη της έννοιας του γονέα, του οικογενειακού σπιτιού, της κατοχής ατομικών αντικειμένων κ.ο.κ. Ήταν κάτι που έφερε ένα κοινωνικό τρόπο διαβίωσης μεταξύ των μελών που καθημερινά κάνανε ασχολίες που θεωρούνται ιδιωτικές και προσωπικές. Το αντίστοιχο σε μικρότερο βαθμό πράττουν και οι κάτοικοι της ουτοπίας όπου τρώνε συλλογικά, δουλεύουν συλλογικά, μορφώνονται συλλογικά και ζούνε σε μεγάλα πολυάριθμα νοικοκυριά συλλογικά.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία & πηγές

- Άγνωστος (2013) *Ο διάβολος στη σάρκα τους: Τα απολωλότα πρόβατα του πληβειακού Χριστιανισμού*. Αθήνα: Ασύμμετρη απειλή
- Αγγελίδης Ν. Α. (2010) *Οι Ζηλωτές της Θεσσαλονίκης*. Διαθέσιμο εδώ : <http://diasporic.org/2010/12/alekos-aggelidis/%CE%BF%CE%B9-%CE%B6%CE%B7%CE%BB%CF%89%CF%84%CE%AD%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%B7%CF%82/>
- Βικιπαίδεια, *Αναβαπτιστές*. Διαθέσιμο εδώ : <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CF%80%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AD%CF%82> [28 Δεκεμβρίου 2020]
- Βλάχος, Σ. Γ. (1998) *Η συνείδηση ενάντια στον Νόμο: Επαναστατικές Σέκτες και Ουτοπιστικές Αιρέσεις στον 16ο και 17ο αιώνα*, Αθήνα: Εκδόσεις Έρασμος
- Νόρμαν, Κ. (2006) *Αγώνες για την έλευση της χλιετούς βασιλείας του Θεού : επαναστάτες, χλιαστές και μυστικιστές αναρχικοί του μεσαίωνα*. Θεσσαλονίκη:Νησίδες
- Ριαζάνοφ Ντ. Μπ. (1998) *Ο Πόλεμος των Χωρικών στη Γερμανία και οι πρώτες συζητήσεις στο πλαίσιο του Μαρξισμού* , 62(1). Διαθέσιμο εδώ : http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=618&Itemid=29
- Ζενάκος Αυγ. (2008) *Τόμας Μίντσερ περίπου 1490-1525*, Το Βήμα. Διαθέσιμο εδώ : <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=156519>
- Christos B Blog (2007) *Αναβαπτιστές: οι αναρχικοί του Μεσαίωνα*. Διαθέσιμο εδώ : http://christosb.blogspot.gr/2007/01/blog-post_20.html
- Engels F. (1997) *Ο πόλεμος των χωρικών στη Γερμανία*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή
- Kautsky, K., Shafarevich I., Vaneigem, R.(2011) *Θαβωρίτες – Τόμας Μίντσερ – Αναβαπτιστές: αιρετική εξέγερση και κομμουνισμός στην Κεντρική Ευρώπη του 15ου και 16ου αιώνα*, Αθήνα: Ανάκαρα
- Kautsky, K. – *Οι αναβαπτιστές*, Το 5ο κεφ. του "Ο Κομμουνισμός στην Κεντρ. Ευρώπη την εποχή τηςΜεταρρύθμισης. Διαθέσιμο εδώ <https://www.scribd.com/doc/73901822/30899821-%CE%9F%CE%B9-%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CF%80%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AD%CF%82-%CE%9A-%CE%9A%CE%AC%CE%BF%CF%85%CF%84%CF%83%CE%BA%CE%B9-%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%9A%CE%B1%CF%86%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CE%BF>
- More Th. (2005) *Utopia*. Διαθέσιμο εδώ : <http://www.gutenberg.org/files/2130/2130-h/2130-h.htm> [28 Δεκεμβρίου 2020]
- Luther Blissett (2001) *Εκκλησιαστής*, Αθήνα: Τραυλός
- Ubaldo, N.(2008) *Εικονογραφημένος Άτλας της Φιλοσοφίας*, Αθήνα: ΕΝΑΛΙΟΣ
- Wikipedia, *Utopia*. Διαθέσιμο εδώ : [http://en.wikipedia.org/wiki/Utopia_\(book\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Utopia_(book)) [28 Δεκεμβρίου 2020]